

L'aneguet lleig

El Pere Capellà de Teatre és el més jove dels Premis Octubre i l'únic que es va deixar de convocar durant un temps. Tanmateix continua sent l'únic dedicat exclusivament a teatre en català.

Per Francesc Foguet

Hi ha dramaturgs que, per principi, no es presenten mai als premis, perquè no volen entrar en l'engranatge o en els tripijocs de camarilla. N'hi ha que en diuen les mil pestes a la manera de Thomas Bernhard i, malgrat tot, n'accepten els diners. Altres en fan col·lecció i els exhibeixen com trofeus de caça. Altres, encara, tiren a tots, a veure si sona la flauta —i de tant en tant sona. Un premi de teatre com cal ha de tenir en compte tots aquests dramaturgs, fins i tot els primers. Més enllà de les lluentors, com qualsevol altre guardó, l'objectiu principal és revelar noves veus i consolidar trajectòries. Sempre, en aquest sentit, un premi de teatre suma. En el millor dels casos, pot contribuir a dinamitzar o visibilitzar també poètiques, estètiques i ideologies. Marcar tendència o trencar-ne.

En el sistema literari català contemporani, el teatre sempre ha ocupat un espai similar al de l'aneguet lleig del conegut conte de Hans Christian Andersen. Respecte als altres gèneres literaris, no és ni carn ni peix, encara que ho pot ser tot alhora, i no passa res. Mirat des de dins, alguns es creuen els cignes més bells del corral, Shakespeares reviscuts, i menystenen els aneguets blancs, atès que els veuen com a mers creadors prosaics de ficcions que no viuen l'epifania teatral. D'egos, el món n'és ple. I, com a tot arreu, n'hi ha de tot.

Sigui com sigui, un sistema literari qualsevol no pot prescindir de cap dels seus gèneres, si no vol caminar ranc. En el cas d'una editorial que pren el nom de Tres i Quatre, carregat de simbologia política, cultural i social, els quatre gèneres hi són d'obligada presència, per tal que la república de

les lletres —i l'altra, la de veres— sigui completa. De tota manera, en la literatura catalana, la jerarquització de gèneres ens ha fet més mal que bé i, en l'àmbit del teatre, ha aixecat murs de prejudicis i d'incomprensions difícils d'esbucar.

En la història dels Premis Octubre, el protocol marca que el guardó que es lliura primer sigui el de teatre i el darrer, el d'assaig. Entremig: la poesia i la narrativa. I l'ordre indica preferències, prioritats. És a dir, com en els actes solemnes, l'orador de més rang és el que parla al final i s'emporta l'ovació oficial de la nit. En els Octubre, la prelatió de l'assaig és, naturalment, un homenatge merescudíssim a Joan Fuster i tota una declaració de principis per a la construcció inacabada d'una pàtria tan petita, com deia Pere Quart, que la somniem completa.

Ben mirat, l'evolució del premi de teatre deu ser la més accidentada o, si voleu, atzarosa, dels Octubre. D'entrada, el gènere teatral no participà dels seus orígens fundacionals, ni el guardó que se li dedicà molt més tard no té la continuïtat de l'Andròmina, el Fuster o l'Estellés. No pot fer gala de tanta història. Tot just suma un total de dotze edicions. És precisament amb la continuïtat en el temps com els premis guanyen presència i solidesa.

De fet, el guardó d'obres inèdites de teatre fou el darrer a incorporar-se a la festa major tardorenca dels Premis Octubre. No ho feu fins al 2003, trenta anys més tard de l'Andròmina, el Fuster i l'Estellés. El 2011, de resultes de la crisi econòmica, es deixà de convocar. No s'obrí cap polèmica ni cap debat. Silenci. Com si poguéssim prescindir-ne alegrement. Tornà a la palestra, per fortu-

Manuel Molins

Ferran Joanmiquel

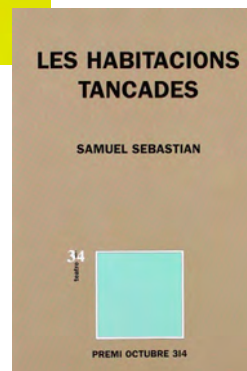
PRATS I CAMPS/ARXIU

na, sis anys més tard, el 2017, amb el patrocini de la Conselleria de Cultura del govern balear. Es batejà aleshores amb el nom de Premi Pere Capellà, en homenatge a aquest dramaturg republicà, represaliat pel franquisme, molt popular a la Mallorca del seu temps.

Amb la represa, la distinció d'una peça inèdita de teatre oferia 3.000 euros, corresponents als drets d'edició, com el premi de poesia, però lluny dels 10.000 del de narrativa i els 6.000 del d'assaig. Ànecs, cignes i altres ocells aquàtics necessiten aigua per nedar.

En la primera etapa, del 2003 al 2010, la nòmina de premiats revela que, en general, els noms no pertanyen a allò que en podríem dir —bo i reprenent un concepte de Joan Tomàs Martínez Grimalt— el “carril central” de la dramaturgia catalana contemporània, sense que això suposi cap criteri de valor, sinó que més aviat apunti a espais de poder, d'hegemonia. Els guanyadors foren des d'un debutant com Samuel Sebastian (*Les habitacions tancades*, 2008) a un autor consolidadíssim al País Valencià com Manuel Molins (*Dones, dones, dones*, 2009), però molt poc estrenat, en canvi, al Principat i a les Illes.

Dos dels guardonats procedien de les arts escèniques i eren coneguts més per la seva faceta d'actors: Josep Julien i Ros (*Sex n'drugs n'Johan*

Cruyff, 2006) i Francesc Adrià i Cucarella (*La taula de canvis*, 2010). Un parell més són escriptors “perifèrics” respecte als seus respectius “centres”: el banyolí Joan Solana i Figueras (*Ulls de bruixa*, 2003) o el gandià Ignasi Moreno Gutiérrez (*Jeff: Els colors de la bogeria*, 2005). L'actriu i dramaturga Daniela Feixas (amb el seu segon text, *Només sexe*, 2004) és l'única dona que guanyà el premi en aquesta primera etapa. Finalment, l'escriptor Octavi Egea i Climent (*Lost persons area*, 2007) destaca més aviat en narrativa.

Manuel Molins deu ser l'home de teatre més premiat i de més voluntat de servei a les arts escèniques dels Països Catalans. Relliga pràcticament les dues etapes, ja que el text *Ratzinger Papa 265 (els àngels de Sodoma)* s'endugué de nou el guardó el 2017, any de recuperació del premi i inici de la segona etapa, la de la consolidació. Després de ser editada a Tres i Quatre a la darrereria del 2017 amb el títol de *Poder i santedat (Els Àngels de Sodoma)*, aquesta obra feu el salt als escenaris professionals: s'estrenà, amb un

muntatge d'upa, al Teatre Principal de València, el 16 d'octubre de 2020, dirigit per Paco Azorín, i obtingué un Premi Serra d'Or d'Arts Escèniques el 2021. Abans fins i tot d'estrenar-se, gaudí de l'honor també de despertar les ires furibundes de la →

PRAPTS I CAMPS/ARXIU

→ ultradreta valenciana, que, a despit dels intents de censurar-la, no impediren que fos un èxit de públic i de crítica, i que marqués una fita en la història del premi i de l'escena valenciana. En aquest sentit, el text de Molins transità el camí que seria lògic que fes el Capellà en un sistema escènic amb una mica de cara i ulls.

En les darreres edicions, el nom dels premiats —i alguns dels no premiats— evidencien que el Capellà ha estat més o menys assimilat com un guardó prestigiós al qual val la pena d'enviar-hi els textos. L'ex aequo, el 2018, entre Neus Nadal per *Salvatges* i Queralta Riera per *L'amor (No és per a mi, va dir Medea)* pot ser indicatiu de l'empenta de la dramaturgia en femení i del fet que les noves veus aposten pels Octubre. Els guanyadors del 2019 i el 2020, Carles Batlle amb *Nòmades* i Ferran Joanmiquel Pla amb *Tots els colors del blanc*, respectivament, encaminen el premi cap al "carril central" de la dramaturgia catalana. És possible, tanmateix, que el Capellà sigui considerat encara, des de certs cenacles poc disposats al compromís de proximitat o còmodes amb el cosmopolitisme de disseny, com massa ideològicament connotat.

Entre els mèrits que fan que el premi tingui la reputació que ha obtingut a empenes i rodolons, podem remarcar-ne dos, si més no: en primer lloc, la independència i llibertat dels jurats, que pel que sabem no reben pressions directes o

indirectes dels organitzadors (tret d'acabar amb temps les deliberacions per anar a sopar a una hora raonable); en segon lloc, l'aposta decidida per la qualitat dels textos, pel risc estètic i ideològic que traspuen. No hi ha interessos espuris, com poden tenir altres editorials que celebren premis que ja estan dats i beneïts. Una tercera virtut que podem destriar-ne és el fet que, com a distinció de teatre, el Capellà participi de ple dret en el caràcter simbòlic que tenen els Octubre valencians com a referent i punt de trobada de la catalanitat cultural i literària —fins i tot en temps difícils de domini absolut, al País Valencià, de la dreta catalanòfoba.

Edició rere edició, el Pere Capellà ha anat configurant un ventall d'obres que alimenta la col·lecció supervivent "Teatre" de Tres i Quatre. Amb penes i treballs ha adquirit també, des del 2003 ençà, en dues etapes, un parèntesi i dotze edicions, un lloc de prestigi entre els guardons de teatre que es convoquen anualment als Països Catalans. Encara que amb comptagotes, hi opten dramaturgs d'una certa trajectòria i, en conjunt, el nombre d'originals creix a poc a poc. Llevat del Premi Born de Menorca, de llarg recorregut i de caràcter bilingüe, amb tot el que això comporta, no n'hi ha cap altre que hagi atès un prestigi cultural similar. Llarga vida, doncs, al premi de teatre dels Octubre! ●

El 2018, van guanyar ex aequo Queralta Riera (esquerra) per *Salvatges* i Neus Nadal per *L'amor (No és per a mi, va dir Medea)*.